

Clani odbora: Smrtka, Skala, Zelinkova, Ludviček, Vitkovič, Stalmach za Čehe. — Szado, Kanarek, Smulikovski za Poljake. — Jelenc za Slovence. — Za novo pristopivše Hrvatje je bil kooptiran tov. Opašič iz Pazina v Istri.

Tovariš Nowak želi na to novemu predsedniku Hajnemu mnogo sile v težkem delu, nakar izjavi predsednik Hajný, da bo vestno vršil svojo dolžnost.

6 Na koncu zborovanja so bili sprejeti še ti predlogi odbora:

a) Resolucija Skale ki poudarja potrebo in važnost višje izobrazbe učiteljstva:

Slovansko učiteljstvo, združeno na obč. zboru delegatov Zveze slovanskega učiteljstva v Krakovu dne 23. julija 1912, izjavlja:

Ker stojimo v principu na stališču, da naj se povzdigne izobrazba učiteljstva ljudskih in meščanskih šol na reformiranih srednjih šolah in na akademičnih pedagogijah pri visokih šolah, protestiramo kar najodločneje proti vsem namenom glede kakršnekoli reforme zavodov za izobrazbo učiteljstva, posebno pa proti smeri navzdol.

Na temelju splošne in načelne zahteve slovanskega učiteljstva smatramo za potrebno izjaviti, da Zveza slovanskega učiteljstva vidi kot popolnoma opravičeno in samoobsebi umevno, da se šolstvo vseh narodov v državi, torej tudi slovanskih, izpopolni od ljudskega šolstva do visoke šole, ki naj jih ustanovi država brez zavlačevanja in brez političkih pogajanj v takem številu, kolikor jih narod potrebuje.

b) O definitivnem nastavljenju nadzornikov (Skalický). Resolucija: Občni zbor delegatov Zveze slovan. učit. v Avstriji se zopet izjavlja proti definitivnemu nastavljenju nadzornikov in zahteva, da je učiteljstvo vseh ljudskih in meščanskih šol v vseh šolskih uradih primerno zastopano po svojih izvoljenih zastopnikih. Da se v vse šolske urade, posebno v deželne šolske svete in v naučno ministrstvo — pokličejo kot referenti le priznani strokovnjaki, ki iz lastne prakse poznajo vse kategorije šol, torej tudi ljudske in meščanske šole in da se na mesta deželnih šolskih svetov pokličejo šolski strokovnjaki.

d) Občni zbor Zveze slovan. učit. v Avstriji na oča odboru, da ukrene vse potrebno, da se vsi državni poslanci zavzamejo za to, da se čim prej izpremeni § 55 drž. šol. zakona v smislu naučnega odbora drž. zbora, kakor tudi, da se izvrše drugi predlogi, ki so se sprejeli za zagotovljenje izboljšanja gmotnega stanja učiteljstva.

Na koncu je pozdravil tov. Popović v imenu svobodne kraljevine Srbije vse prisluške, zakaj se mu je tov. Nowak zahvalil. Zbor je zaključil predsednik Hajný in se je pri tem zahvalil za izvršeno delo.

V. Mošová,
zapisnikarica pri obč. zboru.

Pripomba: Pred občnim zborom zvečer 22. julija je bil ravno v teh prostorih pozdravni večer, pri katerem so gostitelji izkazali prav presrečno prijateljstvo vsem, posebno Čehom, in so vse goste imenitno pogostili. Popoldne dne 23. julija so se odpeljali delegati v Veličko, kjer so se ogledali solne dole. Tam je najbrže po naročilu poljskih kolegov igrala kapela arije iz Prodanе neveste, narodne češke pesmi in nazadnje pri vožnji po jezeru „Kde domov māj. Večina udeležencev je šla domov dne 24. julija, nekateri so napravili izlet v Zakopane.

Stanje in gibanje slov. učiteljskih v zadnjih letih.

(Konec.)

Mariborsko učiteljske.

Maribor je srednje provincialno mesto, ki pa tvori sedež klerikalne stranke na

ševal najprej po Tebi, seveda že vnaprej se zavedajoč negativnega odgovora. Zameriti Ti gotovo ne morem, če te nisem dobil, ker Te nisem obvestil o svojem prihodu, naposled pa tudi ni nikjer zapisano, da bi moral čakati tam ob Kolpi celo leto, kdaj se pribalabi k Tebi kak vrag čez viniški most.

V Črnomlju sva ostala par dni. Zadržali so naju stari znanci, vino in — dež. Bogme, da še nisem bil kmalu tako židane volje, kakor me je dvignila tista zlata kaplja iz Sprajcarjeve kleti. Geltar, tisti črnomaljski original, pa nas je vrlo zabaval s svojo pristno belokranjsčino. Meni, Belokranjcu, baš ni bilo vse to nič novega, ampak Tone, ki doslej še ni pogledal preko Gorjancev, on je bil kar zaljubljen, ne vem pa, ali bolj v vino ali v Geltarja. Ko sva bila že pri poslednjih kronicah, se je, hvalabog, izvedrilo, in tisti dan sva prevozila čez 100 km preko Kočevja in Ribnice do doma. Ceste so bile ta dan neznošno slabe, zlasti od Kočevja do Ribnice: same kolesnice, debelo blato in široke luže. A ker sem nosil s seboj zadnje kronice, sem moral „volens-nolens“ premagati vse te ovire. Drugo jutro, ko sem se prebudil, sem mislil, da so me amputirali, zakaj čutil nisem nobene noge. Zdaj rabim nekaj dni „počitnic“ v počitnicah“, da povrnem životu tistih par kilogramov tributa, ki sem ga plačal kolesu.

Stajerskem. Učiteljske je nemško-slovensko, vendar imajo večino Slovenci. Letošnje leto je na zavodu 122 Slovencev in 85 Nemcev. Vkljub temu pa so Nemci na boljšem, ker večina pride na učiteljske iz meščanskih šol, slovenski pa večinoma iz pripravljalnega tečaja in tem dela pozneje posebno nemščina preglavico. Poglejmo sredstva, ki jih nudi Maribor učiteljskim v svrhosamoizobrazbe. Ima dvoje gledališč, slovensko in nemško, v prvem igrajo diletantje, ki pa ne zaostajajo za nemškimi igralci. Neprecenljive važnosti so za dijaka knjižnice. Pred nekaj leti je bilo v Mariboru v tem oziru jako slabo. Razen šolske dijaške knjižnice, ki pa ima po večini le dela starejših pisateljev, ni bilo nikake slovenske knjižnice. Zdaj je boljše. Obstojta „Ljudska knjižnica“ in poleg tega imajo učiteljski pod pokroviteljstvom „Zveza štaj. učiteljev“ svojo lastno knjižnico. „Ljudska knjižnica“ je važna zaradi tega, ker ima poleg slovenskih tudi precej čeških, hrvaških in ruskih knjig ter jih lahko uporabljajo dolničniki, ki se uče katerega izmed teh jezikov.

Knjižnica mariborskih učiteljskih je bila ustanovljena leta 1904. in je nastala iz gole potrebe zaradi pomanjkanja slov. knjižnice. Letos šteje čez 300 knjig. Zastopani so vsi moderni in drugi važnejši slovenski pisatelji. Knjižnica pa je imela poleg knjig namen, in sicer: 1. vaje v govorništvu, 2. prirejanje diletantskih iger, 3. poučevanje dečkov pripravljalnega razreda v nemškem jeziku. Vaje v govorništvu so se vršile od knjižničnega postanka do zdaj. — V mariborskem „Narodnem domu“ so priredili združeni učiteljski in gimnazijski par predstav, pozneje pa prvič sami v Šoštanju leta 1907 in v Ptujcu leta 1910 igrto „Divjega lovca“. — Poučevanje slovenskih dečkov pripravljalnega tečaja je imelo namen povzdigniti slovenski živelj na zavodu. Zdaj se je to opustilo, zakaj ni prinašalo tiste koristi kakor se je sprva mislilo. Čim bolj je fant, ki je nadarjen in priden, samostojen, tem bolje je! Kmalu se privadi tudi jeziku. Knjižnica je imela poleg tega še namen, oziroma ga še ima, da uvaža mlajše dijake v domače razmere in slov. življenje, da jih varuje odtujevanja narodu.

Omenim naj še predavanja, ki jih prireja „Mariborska čitalnica“ in „Zgodovinsko društvo“.

H koncu še to, da se v zadnjem času prav lahko čuje prizadevanje klerikalcev, ki bi dobili radi posebno v pripravljalnem tečaju somišljenikov. Uspeha nimajo posebnega. V višjih letnikih so njih pripadniki izjeme. Fanatizma med mariborskimi učiteljskimi ni, kar je gotovo veliko vredno, zakaj najbolj zanesljiv voditelj v življenju je razum poleg jasnega in svobodnega prepričanja.

Goriško učiteljske.

Ko so leta 1909 koprski učiteljski prišli v Gorico, so jih takoj napredni gimnaziji in realci povabili na sestanek, da bi zasnovali skupno društvo. Sestavili so pravila in jih predložili učiteljskemu zboru na učiteljsku. Ta jih je seveda odbil ter podpisane odbornike celo leto preganjal. Seveda je moralo potem vsako gibanje prenehati in v tistoletnem prvem letniku so dobili klerikalci večino.

Naslednje leto je bil ustanovljen orkester, ki je združeval v sebi vse gibanje goriških učiteljskih in pod čigar firmo so nadaljevali svoje delo v svrhosamoizobrazbe. Orkester je priredil več koncertov v prid „Dijaški kuhinji“ v Gorici, ki so se obnesli vsi izredno dobro. Pozneje so stopili napredni učiteljski v stik z organizacijo naprednega goriškega učiteljstva, ki jim je najelo sobo, kjer so imeli orkestrove in pevске vaje. Isto društvo jim je tudi plačevalo najemnino za instrumente.

Za avgust imam lep načrt — Monakovo in Inomost. Prof. B. me je baš danes aviziral o tej poti. Lepa pot v Monakovo, res lepa, toda tisti „konflikti“ stoje kot mrki kerubimi pred čarobnim vrtoč bajne Armide in ne puste, da bi stopil vanj Rinaldo.

Morda pa mi bodo bogovi milostni. Starih telk imam cel tucat in vsaka ima polno nogavico svetlih tolarjev in cekinov na dnu škrinje. Kaj bi stara tetka s svetlimi tolarji in cekini v škrinji? Nisem še pozabil, kako sem znal včasih kot študent odvezavati tetkam tiste nogavice. Stare strune bom napel, lepo bom pisal, tako lepo, da pojde do solz. Stare tetke naj le malo pojokajo, zato pa naj ostane nam mladim več veselja; ali ni tako prav? — Le pojdi, Rinaldo, v vrt Armide, vse polno slov ima Bogomir Bouillonski, da jih pošlje potel!...

Počitnice so vse, kar imamo lepega v našem bednem stanu. Bog nam živi še stare tetke s svetlimi penezi v nogavicah! Če napumpam vsako za en bankovec, pa Ti bom jeseni pravil o lepi Bavarski in Tirolski.

Vesele počitnice!

Tvoj
Vilko.

S., dne 27. VII. 1912.

Nameravali so se tudi v velikem številu z orkestrom vred udeležiti II. abiturientskega sestanka, kar pa je žal, zaradi nekaterih neprilik izostalo. Koncem leta pa so priredili glasbeno-zabaven večer, ki se je sijajno obnesel.

Drugo leto, 1911—1912, se je delo nadaljevalo, in dovolilo se jim je celo, da so smeli vaditi orkester v šoli. Ravnateljstvo je nadalje dovolilo tudi prireditve koncerta v „Trgovskem domu“ in sodelovanje pri raznih narodnih društvih.

Učiteljsko društvo je šlo tudi letos učiteljskim ves čas na roko ter je z gmotno podporo omogočilo, da so se mogli v tako lepem številu udeležiti abiturientskega sestanka. Bodi mu izrečena srčna zahvala in želja, naj tudi vbodoče ne zapusti svojega naraščaja!

Goriški učiteljski so tudi jako pridno zbirali za Ciril-Methodovo družbo in so letos nabrali že drugi kamen zanjo.

Omeniti je tudi, da so pridno gojili telovadbo. Goriški „Sokol“ jim je proti odškodnini odstopil dvorano, kjer so imeli dvakrat na teden telovadbo. Obiskovalo jo je redno povprečno 35 telovadcev.

To je kratek pregled delovanja goriškega učiteljskega.

Ljubljansko učiteljske.

Za ljubljansko učiteljske velja po večini vse, kar sem omenil že pri splošnem poročilu. Omenim naj le, da je tvorilo centralo našega gibanja in je v Ljubljani bil tudi „Pripravljalni odbor“ za abiturientski sestanek.

Kar se tiče samoizobrazbe, smo imeli na razpolago kaj več, kakor učiteljski v drugih mestih. Ker je šolska knjižnica jako uborna, smo posekali Simon Gregorčičovo knjižnico, „Licealno knjižnico“ in zaradi pomanjkanja pedagoške knjižnice na učiteljsku pedagoško knjižnico, ki nam jo je dala na razpolago „Zaveza“ in ki šteje okrog 1000 knjig.

Obiskovali so tudi predavanja „Akademije“ ter drugih društev ter ruski, češki in italijanski krožek.

Imeli so, kakor prejšnje leto v šolski telovadnici telovadbo po sokolskem načinu, odpadlo pa je letos, žal, obiskovanje kurza „Glasbene Maticе“. Vendar se bo drugo leto to spet uredilo.

Treba bi bilo omeniti še gmotno stanje ljubljanskih učiteljskih. Ker sem pa to deloma že storil v splošnem poročilu, omenim naj samo to, da se resno misli pomagati učiteljskim tudi v gmotnem stanju. Morda se bo dalo pozneje razširiti delokrog „Učit. sklada“. Seveda bo vsem tem neprilikam konec, ko bo sezidan „Učiteljski konvikt“.

Važno je na vsak način, da bo kmalu rešeno vprašanje socialnega stanja učiteljskih. Da se reši ugodno, morajo pač pomagati merodajni faktorji, ker to je takorekoč njihova dolžnost. In tudi najvažnejša naloga abiturientskih sestankov je, izboljšanje socialnega položaja slovenskega učiteljskega naraščaja.

Resume.

S tem je končano splošno in podrobno poročilo našega stanja in gibanja. Videli smo precej uspehov našega dela, ali videli smo tudi, da ga še več čaka.

Mirovali in lenarili nismo, zavedali smo se, da je v delu življenje, da ima človek v boju moč. Mirovati tudi v bodočnosti ni naš namen, da obeta se nam veliko več dela, kakor dozdaj. Ne strašimo se ga, ker smo ga vajeni! Še manj pa se strašimo nasprotstva od strani klerikalcev, ker vemo, zakaj so nam nasproti. Z nepozabnim Aškercem lahko zakličemo: Mi vstajamo, a vas je strah!

K referatu so bile sprejete soglasno sledeče resolucije:

Učiteljski naraščaj, zbran na III. shodu jugoslovanskih naprednih učiteljskih abiturientov in abiturientk dne 16. julija v Mestnem domu v Ljubljani, pozivlje:

1. učiteljski naraščaj, da deluje tudi vbodoče v isti smeri in na istih temeljih, kakor smo delovali skupno do sedaj;

2. pozivlje še nadalje učiteljsko vseh jugoslovanskih kronovin, da se tudi nadalje zanima za razvoj svojega naraščaja z isto vnevo in požrtvovalnostjo, kakor se je pričelo zanimati zanj prav v zadnjem času.

3. Učiteljske organizacije se pozivljejo, da vplivajo na učiteljska ravateljstva, da ta puščajo svobodnejšo roko učiteljskemu naraščaju pri vzgoji in izobrazbi; vodstvo učiteljstva pa se pozivlje, da skrbi zato, da se učiteljski naraščaj vsaj o tehničnem ustroju naših organizacij temeljito pouči.

4. „Učiteljski sklad“ nam je smatrat za važen faktor vsega učiteljskega gibanja, ki omogo-

čuje samoizobrazbo in gibanje učiteljskega naraščaja, prirejanje shodov učiteljskih abiturientov in ki ima služiti za podlago zasnovanja glasila učiteljskega in učiteljskega naraščaja s programatično točko, informiranje in razmotrivanje programatičnih točk naprednega učiteljstva in informativne organizacijske razprave in razprave strogo stanovskih zadev, oziroma izdajanje brošur, ki imajo to nalogo.

Deška mešč. šola v Ljubljani je nujno potrebna.

(Dalje.)

9. Potreba meščanske šole za Ljubljano.

Iz povedanega je razvidno, da so meščanske šole velike važnosti in koristne, in ljubljansko prebivalstvo trpi škodo z ozirom na razvoj obrti, ker še nima meščanske šole. Pomanjkanje meščanskih šol je največ krivo, da dere pri nas vse v srednje šole. Posamezni razredi so zaradi tega prenapolnjeni, vsled česar trpi pouk, učenci pa zaradi nezadostnega predznanja zaostajajo in izostajajo. Taki otroci bi pa lahko prav dobro napredovali v meščanski šoli ter bi bili izvrstna pridobitev za našo obrt in trgovino, tako so pa brez pravega znanja nekaki propadli dijaki ter se obesijo tam, kjer se le morejo, da si s silo prislužijo košček vsakdanjega kruha, če se niso popreje že popolnoma pogubili ter postali malovredna in nevarna bitja v človeški družbi.

Kako se pogube dijaki na srednjih šolah brez doseženega cilja, nam kaže tale primera:

Leta 1889. se je vpisalo v tukajšnjo realko v prvi razred 114 učencev. Od teh jih je prišlo v drugi razred 70, v tretji 48, v četrti 38, v peti 21, v šesti 15 in v sedmi razred pa 14 dijakov!

Isto leto je vstopilo v tukajšnjo višjo gimnazijo v prvi razred 221 učencev; na koncu leta jih je bilo samo še 130, ki so dosegli učni smoter; v peto šolo jih je prišlo samo 21 in maturiralo jih je pa od 221, ki so se vpisali v prvo šolo, samo 18!

Posebno močno izostajajo dijaki v spodnjih štirih razredih. Omenjeno leto jih je izostalo v prvih štirih razredih na realki 93, na gimnaziji pa 190! Vsi ti propadli dijaki bi gotovo prav dobro izhajali v meščanski šoli, ko bi jo imeli.

Opotrebimeščanske šole za Ljubljano se je govorilo že pri seji občinskega sveta dne 18. julija 1899. leta, ko je šlo za ustanovitev in zgradbo III. mestne deške šole. Potrebo III. mestne deške ljudske šole in pa hkrati pod eno streho ustanovitev deške meščan. šole sta toplo zagovarjala občinska svetnika dr. Lovro Požar in poročevalec J. Dimnik. Seveda so se čuli tudi nasprotni, celo šaljivi glasovi proti III. mestni šoli in proti meščanski šoli. Te glasove je pa krepko zavrnil odličan član občinskega sveta, rekoč: »Ni umestno šaliti se s šolo in še manj umestno pa, da bi prešli preko tako važnega in resnega vprašanja na dnevni red, ker je očitno in dokazano, da se rešitvi tega vprašanja ne bomo smeli izogniti.«

10. Šola je temelj bodočnosti vsakega naroda in vsake dežele.

Stara resnica, ki je veljavna tudi za sedanje čase, je: »Šola je temelj bodočnosti vsakega naroda in vsake dežele.« Ta resnica se poudarja pri omikanih ljudeh že od pamtiveka, naglašajo se dandanes in naglašalo se bo tudi vbodoče, zakaj človeštvu je namen, da se izpopolnjuje in napreduje.

Tudi narodom in deželam, ki so se pospele na visoko stopnjo kulture, tudi tem narodom in deželam je dolžnost, da skrbje za svoje šolstvo ter doprinašajo žrtve zanj, zakaj zakon narave v boju za obstanek je tak, da tisti narod, ki ne napreduje, že nazaduje prav zato, ker ne napreduje, in tisti, kdor ni zato, da bi se udeležil te tekmovalne delavnosti, ta si je že sam podpisal smrtno obsodbo. Te resnice se zavedajo najintenzivneje ravno oni narodi in tiste dežele, ki so napredovale najbolj. S pomočjo omike jim je dozorel pravi smisel za svoje potrebe in za pogoje svojemu obstanku.

Cuditi se je, da prav prebivalci tistih narodov, dežel in mest, katerih obstanku ne preti nevarnost, toliko žrtvujejo za svojo izobrazbo, za svoje šolstvo. In vendar ni to nič čudnega; vse to je le prenaravno. Neveden človek navadno ne ve, česa mu treba; omikan človek pa ne pozabi na ničesar, kar mu treba, in sicer ne samo zato, da se ohrani na dosežanji stopnji, ampak da se popenja vedno višje.

Šola je temelj bodočnosti vsakega naroda, vsake dežele, vsakega posameznika. Dolžnost ljudskih zastopnikov v deželnih in občinskih zastopih pa je, da